

105756
Olav Oksvik (Ap.)

TVUNGEN ARBEIDSTJENESTE — ELLER OM MAN HELLER VIL: CIVIL VERNEPLIKT

Titelen lyder rimeligvis noget urovekkende overfor de fleste lesere, og for muligens å gjøre den smakeligere har jeg også alternert den, idet jeg samtidig understreker at tvungen arbeidstjeneste og civil verneplikt ikke behøver å dekke hverandre. Det kommer alt an på hvordan man legger saken an og hvor sterkt man vil ta i. Når jeg imidlertid reiser dette spørsmål, er det ikke fordi at det kan være morsomt å diskutere som eksperiment. Men tvert imot fordi jeg er helt sikker på at man også her i landet innenfor et tidsrum av forholdsvis få år vil stå overfor spørsmålet som en realitet.

Mange vil kanskje svære at slikt hører hjemme i diktaturstatene, og fordelene ved demokratiet det er nettop at man skal undgå en hel del av de ubehageligheter som diktatursystemet med eller mot sin vilje er nødt til å trekkes med. Og forskjellen mellom diktatur og demokrati skulde i hovedsaken kunne uttrykkes slik at diktaturet representerer tvangen og demokratiet friheten. Hvis problemet kunde stilles så enkelt, var saken grei. Og under forutsetning av at de to politiske systemer arbeidet i hver sin del av verden og lite hadde med hverandre å bestille, vilde alt forenkles. Men nu lever de to systemer side om side, selv om man ikke kan si at dette samliv er lykkelig, og da systemene i høy grad er på konkurransebasis med hverandre, blir man nødt til å gjøre innrømmelser og ta hensyn, og dette gjelder i første rekke demokratiet — hensyn som man under tidligere forhold vilde avvist såvel av prinsipielle som praktiske grunner. Når forskjellige spørsmål, og herunder forannevnte, ikke for alvor er drøftet her i landet, henger det sikkert for en stor del sammen med at man såvel i arbeiderpressen som i stordelen

av den borgerlige presse er negativt innstillet overfor diktaturstatene. Selvsagt er vi her i landet alt overveiende motstandere av de metoder som anvendes, og demokratiet er selvfølgelig en hyggeligere form for maktkamp. Men på den annen side må det også medgis at demokratiet er snakkesalig og handleudyktig og derfor blir handicappet på mange felter hvor diktatursystemet skaper betydelige resultater.

Jeg tror det er på tide — og det er i første rekke i demokratiets egen interesse — at man omvurderer en smule de resultater som vi har sett i de siste år, ikke bare fra Russland, men også fra Italia og Tyskland. Jo for demokratiet overvinnes sig selv til å se fordomsfritt på mange av de nye — og jeg kan gjerne tilføie ubehagelige ting som skjer, jo for kan man komme frem til resultater som i det lange løp gjør det mulig på grunnlag av demokratiets bevarelse å ta lærdom som har betydning og kan innarbeides i vårt samfund. Jeg hadde ikke i denne artikkel tenkt å reise hele problemet, maktkonsentrasjonen kontra den elskverdige folkestyreform som vi kjenner her i landet. Det er ikke min hensikt engang å reise i sin fulle bredde spørsmålet om anvendelse av vår ledige arbeidskraft etter de linjer som diktaturstatene har praktisert. Jeg er fullt klar over at skal den syke vennes til en ny og vond medisin, får man finne sig i — iallfall til å begynne med — å ta små porsjoner, slikt kan forandres ved vanens makt. Porsjonene kan økes, og med tiden kan endog vondt smake godt.

Det som imidlertid kan slås fast, er at diktaturstatene under svære ofre fra befolkningens side, og sikkert under anvendelse av tvang, gjennomfører arbeidsresultater som demokratiene vanskelig vilde kunne gi sig i kast med ikke minst av den grunn at det rent økonomisk overstiger kreftene, det vil si, det overstiger grensen for hvad skattebetalerne, både de direkte og de indirekte, er villige til å yde. Ser man på samfundsoppgavene som ligger uløste her i landet, viser det sig at med det tempo utviklingen har idag — og alle vil vel erkjenne at dette tempo er øket betraktelig efter siste regjeringsskifte — vil det gå menneskealdre før de mest påtrengende oppgaver er løste. Ser man på de store arbeidsgrener av almen karakter som f. eks. veibygging, jorddyrk-

Tvungen arbeidstjeneste — eller om man vil: civil verneplikt. 341

anlegg, for å nevne en del av de viktigste, så foreligger der krav som der med det nuværende tempo vil ta generasjoner å gjennomføre. De fleste av disse store arbeidsoppgaver vil ta fra 50 til 100 år å løse, selv om man kan holde de budgetter som bevilges for tiden, noget man neppe kan bygge på i det lange løp.

Man må derfor spørre sig selv om det ikke skulde gå an også innenfor demokratiet å mobilisere folkets arbeidskraft eller noget andre linjer enn de hittil praktiserte. Det måtte kunne gå an, så sant landet skal betraktes som et felles hjem og var demokratiske samfunnsordning som en kostelig skatt, å forlange at ethvert voksent og arbeidsfort menneske yder en del av sin arbeidskraft som et bidrag til samfundets utbygging uten annen lønn enn det som representeres av kost og losji. Man vil innvende at dette er å gi verneplikten, som idag utelukkende tjener militære formål, en helt annen ramme — ja, hvorfor ikke?

Når etterhånden alle parter er blitt enige om at man skal slåss for landets skyld, så skulde det ikke være urimelig om man også blev enig om at man skulde arbeide for landets skyld. Og ser man det slik, vil man ikke finne motsetninger, men snarere en videreføring, og en større og bedre sammenheng i mange ting i forhold til idag. Jeg tror ikke det er mulig å begynne med de gamle, det er forresten naturstridig, og naturlover har jeg respekt for, men de unge er utmerkede å arbeide med. Hvis man fastslår at verneplikten her i landet skal være så og så lang — la oss si et år — husk at Tsjekkoslovakia nylig har gjennomført tre år — og at man dette år skal stå i samfundets tjeneste, så har man et utgangspunkt. For tiden er rekruttskolen 84 dager, og der må regnes med utvidelser når der skal tas hensyn til fremtidige fellesøvelser. Men det er lite sannsynlig at de samlede militærovelser her i landet vil komme op i et halvt år. Det er således rikelig tid å ta av, hvis man vil bruke den.

For å nevne et tall, så varierer rekruttstyrkene ved de forskjellige våbenarter omkring 12000 årlig. Når militærvesen er ferdig med dem, eller like så gjerne for dette vesen tar tak i dem — det blir et praktisk spørsmål — kan de settes i gang som en arbeidshær, og det skulde merkes der hæren drog frem. Jeg er fullt klar over at penge- rs-

som sitter i Kybe- og undervisningskomiteen.

målet vil bli reist, for kost og losji representerer også mange penger, og der er en annen innvending som er meget verre, arbeiderne i de forskjellige brancher vil påstå at arbeidsplassen blir truet og at man på den måten delvis og direkte kunde skape arbeidsløshet for de grupper som er i virksomhet idag og hvorved vinningen tildels kunde gå op i spinningsen. Alt dette er innvendinger som bunner i konservatisme og vanegiengeri, hyggelige laster som trives godt under demokratiet. Selvfølgelig, såvidt store tiltak som det her kunde bli tale om vil innvirke på bestående forhold, og mange hyggelige idyller i vårt samfunns- og arbeidsliv kunde bli forstyrret, men utviklingen vilde stort sett befordres, og befordres på en for almenheten tjenlig måte, og det er vel til syvende og sist det viktigste.

Dessuten, spesial- og fagarbeiderne vilde man i alle tilfelle få bruk for, og deres regulære lønnsvilkår kunde ikke rammes. Det blev bare den forskjell at hæren brøttet vei i ulende, grøftet og plantet skog i stor målestokk, utførte drenerings- og reguleringsarbeider ved våre vassdrag, kanskje tok skippertak, for ikke å si kjempetak ved våre havneanlegg: i det hele tatt var en hær hvis oppgave ikke var begrenset til vakthold mot fienden, men som var byggende innad på en måte som aldri før. Fagarbeiderne ikke komme etterpå og gjøre spesialarbeidet og løse de oppgaver hvor der krevdes særskilte forutsetninger. På den måten vilde arbeidshæren og fagarbeiderne fylle hverandre ut. Man behøvde ikke å være bange for at oppgavene skulde ta slutt. Kunde landets foreliggende arbeidsplaner som det idag anslagsvis vil ta to menneskealdre for å løse, kortes inn til en, så var det en stor seier for hele nasjonen, en seier av langt større verdi enn et tvilsomt slag på det militære felt. Og det har alltid vist sig at det å løse oppgaver, skaper nye oppgaver. Det å fylle behov, skaper nye behov. Og det gjelder ikke minst i et land som vårt, lynt befolket og med naturhindringer som de fleste andre nasjoner vilde gå av veien for. Men spørsmålet er, vil man? For vil man, så kan man-

Olav Oksvik.